

Õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavagrupi doktoriõppe hindamisotsus Tartu Ülikool

08/04/2019

**Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri
kõrghariduse hindamisnõukogu otsustas kinnitada
hindamiskomisjoni aruande ja viia järgmine Tartu Ülikooli
õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavagrupi
doktoriõppe kvaliteedihindamine läbi seitsme aasta pärast**

Lähtuvalt ülikooliseaduse § 10 lg-s 4 ja Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri põhimääruse punktidest 3.7.3 ja 3.7.1 tuleneva volituse põhjal kehtestatud dokumendi "Doktoriõppe õppekavagrupi kvaliteedi hindamine" punktist 40.1 sedastab Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri kõrghariduse hindamisnõukogu (edaspidi Nõukogu) järgmist:

1. Tartu Ülikool kooskõlastas EKKAgas õppekavagrupi kvaliteedihindamise aja 12.10.2017.
2. EKKA juhataja kinnitas 13.09.2018 korraldusega Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavagrupi doktoriõppe kvaliteedihindamise komisjoni (edaspidi komisjon) koosseisus

Pavel Zgaga (esimees)	Professor; University of Ljubljana; Sloveenia
Raija Hämäläinen	Professor; University of Jyväskylä; Soome
Eleni Kyza	Associate Professor; Cyprus University of Technology; Küpros
Tõnis Lukas	Direktor; Tartu Kutsehariduskeskus; Eesti
Joni Lämsä	Doktorant; University of Jyväskylä; Soome
Peter van Petegem	Professor; University of Antwerp; Belgia
Rupert Wegerif	Professor; University of Cambridge; Ühendkuningriigid

3. Tartu Ülikool esitas õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavagrupis hindamisele järgmise doktoriõppekava:
Haridusteadus
4. Tartu Ülikool esitas eneseanalüüsi aruande EKKA büroole 24.08.2018, mille hindamiskoordinaator saatis komisjonile 7.09.2018.

5. Hindamiskülastus Tartu Ülikoolis toimus 27.-28.11.2018.
6. Komisjon saatis hindamisaruande projekti EKKA büroole 16.01.2019, mille EKKA edastas kõrgkoolile kommenteerimiseks 17.01.2019 ja millele Tartu Ülikool esitas vastuse 1.02.2019.
7. Komisjon esitas lõpliku hindamisaruande EKKA büroole 8.02.2019. Hindamisaruanne on otsuse lahutamatu osa. Aruanne on kättesaadav EKKA koduleheküljel.
8. Lõpliku hindamisaruande ja eneseanalüüsi aruande edastas Nõukogu sekretär Nõukogu liikmetele 27.03.2019.
9. Nõukogu arutas saadud dokumente 8.04.2019 istungil 9 liikme osalusel ning otsustas tuua hindamisaruandest välja järgmised Tartu Ülikooli õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavagrupi doktoriõpet puudutavad tugevused, soovitused ning parendusvaldkonnad.

Komisjon tõi Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavagrupi doktoriõppe puhul välja järgmised läbivad tugevused, parendusvaldkonnad ja soovitused:

Tugevused

- 1) Nii Tartu Ülikooli kui Tallinna Ülikooli doktoriõppekavad on hiljuti reformitud ja ajakohastatud ning need on kõrge kvaliteediga. Õppekavad on hea ülesehituse ja korraldusega, võimaldavad individuaalset lähenemist, on paindlikud ja vastavad doktorantide ja Eesti ühiskonna vajadustele. Mõlemad ülikoolid on näinud palju vaeva, et tagada õppekavadele piiratud võimaluste juures optimaalsed ressursid.
- 2) Mõlemad ülikoolid on astunud samme, et tagada doktorantidele täiendav sissetulek, mis oleks samal tasemel riigi keskmise sissetulekuga. See on väga positiivne, kuna annab üliõpilastele võimaluse keskenduda peamiselt oma õpingutele. Ülikoolides on täiendava sissetuleku võimaldamiseks kasutatud erinevaid rahastamisallikaid, sealhulgas EL фонде. Siiski on vaja leida viise nende lahenduste jätkusuutlikkuse tagamiseks.
- 3) Koostöö Tartu ja Tallinna Ülikoolide vahel on tihe ja viljakas, sellesse on kaasatud ka Helsingi Ülikool. Selline kolmepoolne koostöö suurendab doktoriõppe kriitilist massi, tagab parema kvaliteedi ja vajadusel erialase toetuse doktorantidele (nt kaasjuhendamine, ühised seminarid jne). See on ka suurepärase lähtepunkti rahvusvahelise koostöö tugevdamiseks ja välisdoktorantide kaasamiseks teiste, eriti Euroopa ülikoolidega.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Andmed näitavad, et viimastel aastatel on paljud üliõpilased oma õpingud katkestanud. Ilmselgelt on hiljuti tehtud suuri jõupingutusi selle vältimiseks, näiteks paranenud on iga-aastaste atesteerimiste protseduurid, täiendavad stipendiumid üliõpilastele, projektipõhise lähenemisviisi suurem kasutuselevõtt. Samas vajab see teema jätkuvat tähelepanu ja panustamist.
- 2) Mõlemas ülikoolis tehakse jõupingutusi doktoriõppe ümberkorraldamiseks nn doktorikoolide suunas. Hindamiskomisjonile jäi mulje, et praktikas kasutatakse seda kontseptsiooni praegu väga erinevalt.

Selleks, et idee toimiks tõhusalt, vajab doktorikooli kontseptsioon selget struktuuri ja sõnastust, eelkõige ülikooli tasandil. Doktorikavade integreerimise protsessis (peamiselt korralduslikes aspektides) soovib komisjon „otsida kuldset keskteed”, säilitades seejuures kasvatusteaduste doktorikavade identiteedi.

- 3) ELi rahastamisest sõltumine on ilmne pikaajaline risk. Seda võiks maandada teadusuuringute rahastamise allikate mitmekesistamise kaudu, näiteks uurides võimalusi äri sektoriga suhete loomiseks, samuti taotlema suuremat rahastamist valitsuselt, selle erinevatelt asutustelt ja valitsusvälistest organisatsioonidest.
- 4) Vajalik on tugevdada ülikooli ja väliskeskonna vahelist koostööd (koolid, avalikud ja riigiasutused, majandussektor).
- 5) Soovitatav on määrata isik, kelle poole kõik doktorandid saavad pöörduda tööruumi, seadmete ja muude seonduvate ressursivajadustega.
- 6) Pikaajalise mobiilsuse võimalust (1 kuu või rohkem) ei ole piisavalt kasutatud. Tasuks kaaluda alternatiive („mobiilsus kodus”, e-mobiilsus), mis võimaldaks võrgustiku loomist välisüliõpilaste ja -institutsioonidega.

Komisjon tõi Tartu Ülikooli Haridusteaduse õppekava puhul välja järgmised tugevused, parendusvaldkonnad ja soovitused:

Tugevused

- 1) Ainekursuste plokk on hästi välja töötatud, korraldus asjakohane.
- 2) Doktorandid on integreeritud teadusprojektidesse ja –gruppidesse.
- 3) Tunnustust väärrib Haridusteaduse ja Loodusteadusliku hariduse õppekavade ühendamise üheks doktoriõppekavaks.
- 4) Rahalisi vahendeid on suunatud rahvusvahelise kaasjuhendamise võimaldamiseks ning doktorantide integreerimiseks rahvusvahelistesse teadusringkondadesse.
- 5) Doktoritööde juhendamisel kasutatakse asjakohaseid meetodikaid. Juhendamine toimub ka väikestes rühmades (nt seminarid kord kuus teiste doktorantidega, kellel on haakuvad projektid). Paljudel üliõpilastel on rohkem kui üks juhendaja ning üliõpilased saavad juhendajate rolli paindlikult läbi rääkida ja / või paluda lisada uusi juhendajaid.
- 6) Doktorantide valikuprotseduur on hästi kavandatud.
- 7) Liigutakse mudeli suunas, kus uued doktorandid alustavad oma õpinguid mõne uurimisprojekti raames. See on positiivne samm ja võib kaasa aidata paljude doktorikava eesmärkide saavutamisele, näiteks: isoleeritustunde vähendamine doktoritöö käigus; aidata üliõpilastel arendada koostööoskusi ja muid akadeemilisi oskusi; rahalise lisatoetuse võimaldamine; nominaalajaga lõpetamine.
- 8) Doktorandid on oma juhendajate ja juhendamisega rahul.
- 9) On tehtud algatusi välisdoktorantide värbamiseks.
- 10) Võimalik on alustada õpinguid eksternina, töötada koos juhendajatega välja uurimistöö teema, ning siis jätkata juba doktorandi staatuses.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Üliõpilaste integreerimisel teadusprojektidesse tuleb tagada ka üliõpilaste individuaalne uurimistöö.
- 2) Doktorantide atesteerimisel võiks kaaluda täiendavaid võimalusi kujundavaks hindamiseks.

- 3) Üliõpilaste tagasiside kogumine ja selle kasutamine kvaliteedi edendamiseks on mõnevõrra ebaselge, nt kuidas saadakse doktorantidelt tagasisidet juhendamise kohta ja kuidas üliõpilaste arvamusi kvaliteedi parandamise meetmetes arvesse võetakse.
 - 4) Rohkem tähelepanu tuleks pöörata välisüliõpilaste kaasamisele ja sotsialiseerumisele ning nende spetsiifilistele akadeemilistele ja isiklikele vajadustele.
 - 5) Mõned juhendamisega seotud eetikaküsimused ei ole veel selgelt paika pandud. Hindamiskomisjon soovib välja töötada selged reeglid võimalike huvide konfliktide lahendamiseks.
 - 6) Väga väike hulk inimesi vastutab suure hulga haridusteaduste instituudi poolt läbiviidavate tegevuste eest. Soovitav on koostada strateegia professorite arvu suurendamiseks. Professorite arvu suurendamine võib kaasa aidata kohustuste ühtlasemale jaotamisele. Täiendava meetmena võiks külalisprofessoreid sagedamini kaasata doktorantide kaasjuhendamisse.
 - 7) Kuigi artiklipõhiseid doktoritööd peetakse tugevuseks, on murettekitav, et artiklipõhine doktoritöö on kujunenud (ainu)valdavaks valikuks. Hindamiskomisjon julgustab üliõpilasi kaitsma oma doktoritööd ka monograafia vormis, eriti juhtudel, kui see oleks teemat arvestades sobivam formaat.
 - 8) Ühise juhendamiskultuuri loomine näib olevat haridusteaduste instituudi eesmärk, kuid see on endiselt väljakutse. Ühtse kogukonna kujundamisele ja tugevdamisele aitaksid kaasa regulaarsed struktureeritud üritused, mille raames arutada üliõpilaste edasijõudmist, vahetada kogemusi doktorantide toetamise ja juhendamise kohta ning toetada ka üksteist juhendajana. Seoses sellega soovib hindamiskomisjon kaaluda mentorsüsteemi, kus vähem kogunud juhendajatel on võimalus tegutseda kaasjuhendajana, samas kui põhijuhendajaks on kogenum teadlane.
 - 9) Doktorantide juhendamiseks kulunud aega ei arvestata juhendaja üldise töökoormuse hulka. Selle aja lisamine töökoormusse võib aidata koormust tasakaalustada.
 - 10) Eelmise kolme õppeaasta statistika näitab, et õpingud katkestanud doktorantide arv (16) on suurem kui lõpetanute arv (13).
 - 11) Doktorikraadi kaitsnute tööhõive väljaspool akadeemiat on vähene. See vajab suuremat tähelepanu ja keskendumist õppekavas mh tööalase konkurentsivõime oskustele, sh ettevõtlusele.
- 10.** Dokumendi „Doktoriõppe õppekavagrupi kvaliteedi hindamine“ p 40 sätestab, et hindamisnõukogu kinnitab hindamisaruande kolme kuu jooksul pärast selle saamist. Nõukogu kaalub hindamiskomisjoni poolt välja toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi ning otsustab viia järgmine õppekavagrupi kvaliteedi hindamine läbi kas seitsme, viie või kolme aasta pärast.
- 11.** Nõukogu kaalus punktis 9 toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi ning leidis, et õppekava, sellel toimuv õpe ning õppealane arendustegevus vastavad nõuetele ning:

OTSUSTAS

Kinnitada hindamisaruanne ning viia järgmine Tartu Ülikooli õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavagrupi doktoriõppe kvaliteedi hindamine läbi seitsme aasta pärast.

Otsus võeti vastu 9 poolthäälega. Vastu 0.

12. Nõukogu teeb Tartu Ülikoolile ettepaneku esitada EKKA-le hiljemalt 8.04.2020 tegevuskava aruandes toodud parendusvaldkondade ning soovitude arvestamise kohta.
13. Isikul, kes leiab, et otsusega on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi, on võimalik esitada vaie EKKA hindamisnõukogule 30 päeva jooksul pärast seda, kui vaide esitaja vaidlustatavast toimingust teada sai või oleks pidanud teada saama.

Nõukogu saadab vaide EKKA hindamisnõukogu vaidekomisjonile, kes esitab 5 päeva jooksul vaide saamisest nõukogule kirjaliku erapooletu arvamuse vaide põhjendatuse osas. Nõukogu lahendab vaide 10 päeva jooksul selle saamisest, võttes arvesse vaidekomisjoni põhjendatud seisukohta. Kui vaiet on vaja täiendavalt uurida, võib hindamisnõukogu vaide läbivaatamise tähtaega pikendada kuni 30 päeva võrra.

Otsuse kohtulik vaidlustamine on võimalik 30 päeva jooksul alates selle kättetoimetamisest, esitades kaebuse Tallinna Halduskohtu Tallinna kohtumajja halduskohtumenetluse seaduses sätestatud korras.

Eve Eisenschmidt
Nõukogu esimees

Hillar Bauman
Nõukogu sekretär